

jaarverslag 1981

stichting amsterdams fonds voor de kunst

A04-1981

Het begrip fondsvorming is de laatste jaren sterk in de belangstelling gekomen, omdat velen in fondsvorming een mogelijkheid zien voor een levendig kunstbeleid waarin artistieke, sociale en culturele belangen tegen elkaar zijn afgewogen en waarmede snel op de veranderende economische omstandigheden kan worden ingespeeld. Zeker in een tijd van financiële schaarste is dat van het grootste belang. De stichting Amsterdams Fonds voor de Kunst met zijn mogelijkheden voor de financiële ondersteuning van velerlei kunstzinnige activiteiten verdient dan ook de aandacht.

Het bestuur van dit Fonds heeft het afgelopen jaar getracht het beleid af te stemmen op de veranderende economische omstandigheden, en een rechtvaardige verdeling van de middelen. Zo heeft het de reglementen herzien en vooral dat voor bijdragen uit het materiaalfonds in die zin, dat de nadruk is komen te liggen op de steun aan de individuele scheppende kunstenaar, en heeft het geen bijdrage meer willen leveren in de kosten van bijvoorbeeld volledige geluids- of belichtingsinstallaties en decormaterialen voor theaterproducties.

In het verleden werd vooral het materiaalfonds nogal eens benut voor de aanvulling van uitvoeringssubsidies van zulke producties, en dat betekende een forse aanslag op de vrij beperkte middelen van dit materiaalfonds.

Het bestuur achtte dat niet

langer verantwoord, gezien de zwakke economische positie van de individuele scheppende kunstenaar ten opzichte van kunstenaars, die verbonden zijn aan groepen of instellingen voor kunst.

Naar zijn mening moeten de jaarlijks door de Gemeenteraad aan het Fonds toegekende middelen vooral ten goede komen aan de individuele kunstenaar.

Dat betekent overigens niet, dat steun aan de uitvoering van projecten, die door meer kunstenaars gezamenlijk tot stand worden gebracht, is uitgesloten.

Het bestuur heeft verder de honoraria voor de diverse opdrachten op inflatie gecorrigeerd. Tevens wordt er naar mogelijkheden gezocht om de resultaten van deze opdrachten openbaar te maken. Bijvoorbeeld door bij de muziekopdrachten de uitvoering ervan te bevorderen, of bij filmopdrachten de vertoning.

Om doublures bij de toekenning van stipendia tegen te gaan is het afgelopen jaar nauw samengewerkt met de stichtingen Fonds voor de Letteren en Fonds voor de scheppende Toonkunst. Daarnaast heeft het bestuur enkele reglementen van de adviescommissies bijgesteld, voor zover ze tot misverstand aanleiding gaven.

Door dit beleid wil het een zo eerlijk mogelijke verdeling van de steeds schaarser middelen bevorderen.

In 1972 is de Stichting Amsterdams Fonds voor de Kunst niet zonder reden opgericht. Vanaf

de oprichting hebben duizenden kunstenaars of kunstenaarsgroepen een beroep op het Fonds gedaan. Het Fonds geeft op velerlei wijze financiële ondersteuning voor kunstzinnige activiteiten opdrachten, stipendia en uitkeringen voor materiaalkosten. Ook de Amsterdamse culture prijzen, die vroeger werden toegekend door het gemeente bestuur, ressorteren onder het Fonds.

Procedure

Het bestuur van de Stichting Amsterdams Fonds voor de Kunst beslist niet direct over de diverse uitkeringen uit haar budget. Hiertoe worden, op aanbeveling van de Amsterdamse Kunstraad, jaarlijks een groot aantal adviescommissies ingesteld. Deze commissies behandelen per kunstsector en per soort uitkering de diverse aanvragen. Hun aanbevelingen worden het bestuur voorgelegd, dat beslissingsbevoegdheid heeft over de toekenningen.

Stipendia

Het Fondsbestuur stelt jaarlijks gelden beschikbaar voor het toekennen van stipendia aan letterkundigen, componisten, beeldende kunstenaars en poppenspelers. De mededelingen over de mogelijkheid en de termijn van aanvragen worden jaarlijks gepubliceerd in de bladen van de onderscheidene vakorganisaties. Hierop is één uitzondering n.l. die voor letterkundigen. Deze aanvragen worden centraal ingediend bij het Fonds voor de Letteren en daarna in kopie doorgezonden naar het Amsterdams Fonds voor de Kunst.

De adviescommissies van beide fondsen beoordelen de aanvragen afzonderlijk. In tegenstelling tot het Fonds voor de Letteren wordt door het Amsterdams Fonds voor de Kunst geen inkomensgrens gehanteerd.

Opdrachten

Jaarlijks verleent het Fondsbestuur opdrachten op het gebied van muziek, toneel,

fotografie, film, mime, choreografie, typografie en letterkunde. Voor het indienen van aanvragen geldt dezelfde gedragslijn als bij stipendia.

Materiaalfonds

Het materiaalfonds neemt binnen het Amsterdams Fonds voor de Kunst een aparte plaats in.

De materiaalfonds-uitkering is rechtstreeks verbonden met een te realiseren kunstobject of -projecten. Veelal gaat het om een bijdrage in de kosten van duurzame of betrekkelijk duurzame materialen, die noodzakelijk zijn voor het tot stand te brengen kunstwerk. Voor de beoordeling van de aanvragen is een breed samengestelde commissie ingesteld, die eens per kwartaal bijeenkomt en over de dan ontvangen verzoeken om financiële steun – tegen de achtergrond van de beschikbare middelen – advies uitbrengt.

Kriteria

Een stipendium is in de eerste plaats bedoeld om een kunstenaar in de gelegenheid te stellen zich enige tijd onbelemmerd door andere beroepsverplichtingen te kunnen wijden aan zijn arbeid. Aan een stipendium is niet de voorwaarde verbonden een afgerond product te leveren.

Een opdracht levert de kunstenaar geld voor materiaal en levensonderhoud en is expliciet productgericht.

Een uitkering uit het materiaal-fonds is uitsluitend productgericht en heeft betrekking op

de aankoop van materiaal.

Prijzen

Jaarlijks kent het Fondsbestuur enige prijzen toe, na ingewonnen advies van een daartoe ingestelde commissie. Deze prijzen beogen de bekroning van belangwekkende werken van scheppende kunstenaars en het mede daardoor onder de aandacht te brengen van een breed publiek.

Literatuur

De Multatuliprijs is bestemd voor een in het voorafgaande jaar verschenen en gepubliceerd prozawerk, oorspronkelijk geschreven in de Nederlandse taal.

De Herman Gorterprijs is bestemd voor een in het voorafgaande jaar verschenen en gepubliceerde bundel poëzie, oorspronkelijk geschreven in de Nederlandse taal.

De Busken Huetprijs wordt in elk oneven jaar toegekend en is bedoeld ter bekroning van een in de twee voorafgaande jaren gepubliceerd omvangrijk essay of bundel essays, oorspronkelijk geschreven in de Nederlandse taal.

Muziek

De Matthijs Vermeulenprijs wordt toegekend aan één of meer in Nederland woonachtige en werkzame componist(en) voor een in het voorafgaande jaar voltooid muziekwerk of -project. Slechts onder zeer bijzondere omstandigheden kan, na overleg met het Fondsbestuur, het gehele oeuvre van een in Nederland woonachtige en

werkzame componist voor bekroning in aanmerking komen.

Architectuur

Eens per drie jaar wordt de Merkelbachprijs toegekend aan een architect of meerdere architecten van een bouwwerk, dat in de periode van drie voorgaande jaren in de gemeente Amsterdam werd voltooid.

De Wibautprijs wordt toegekend in de periode, die ligt tussen de driejaarlijkse toekenning van de Merkelbachprijs.

De Wibautprijs heeft betrekking op activiteiten op bouwkundig- resp. stedenbouwkundig gebied in de gemeente Amsterdam, waarbij de betrokkenheid van potentiële gebruikers bij de totstandkoming resp. het beheer van de gebouwde omgeving duidelijk blijkt.

Als bedoelde activiteiten kunnen worden aangemerkt: onderzoek, uitwerking van ideeën, visualisering van plannen, prijsvragen e.d. De Wibautprijs is dan ook bedoeld voor het bekronen van een project op het gebied van de stedenbouw en dient ter stimulering van jonge architecten.

Typografie

De H.N. Werkmanprijs wordt toegekend aan een in Nederland gevestigd ontwerper voor diens grafisch werk, dat zich heeft onderscheiden.

Industriële vormgeving

De Kho Liang Ie-prijs wordt

toegekend aan een (de) in Nederland gevestigde maker(s) van een werk van industrieel toegepaste kunst.

Voor deze prijs komt in aanmerking een werk of serie werken, die een eigen creativiteit en werkwijze weerspiegelen. Slechts in uitzonderlijke gevallen kan ook een tekening van en/of schetsontwerp voor een werk van industrieel toegepaste kunst, dat nog niet in een model, prototype of gereed product gerealiseerd is, voor bekroning in aanmerking komen.

Toneel

De Albert van Dalsumprijs wordt toegekend aan een acteur, actrice of groep voor een individuele- of groepsprestatie bij de opvoering van een theaterproductie, die oorspronkelijk is geschreven in de Nederlandse taal en in het betreffende seizoen werd opgevoerd.

Het bestuur was als volgt samengesteld:
mr. A. Komen voorzitter
F.J.A. Schellen vice-voorzitter
J. Odufré
Mevr. M. Pouw
Mevr. Chr. van Santen
F.M. Spruijt
Mevr. O. Zuiderhoek
Het secretariaat is gevestigd aan de afdeling Kunstzaken, kamer 133, Stadhuis, Oude Zijds Voorburgwal 197-199 te Amsterdam.
Als secretaris/penningmeester fungeert J.G. Vermaak.

Ingevolge artikel 5 van de statuten moesten enkele bestuursleden per 31 december 1980 aftreden en konden 2 bestuursleden voor herbenoeming worden voorgedragen.

De Gemeenteraad besloot in zijn vergadering van 22 april 1981 tot de benoeming van Mevr. M.J.H. Pouw en Mevr. O. Zuiderhoek, alsmede de heer F.M. Spruijt tot lid van het Fondsbestuur met ingang van 1 januari 1981. Bij hetzelfde besluit werden herbenoemd voor de periode van twee jaren de heren H. Keller en F.J.A. Schellen.

De heer Keller heeft zijn herbenoeming echter niet kunnen aanvaarden, zodat er alsnog in deze vacature moest worden voorzien.

De heer Keller werd destijds benoemd op aanbeveling van de Amsterdamse Kunstraad. Mede in overleg met het Fondsbestuur werd ter vervulling van de vacature Keller ter benoeming voorgedragen de heer J. Odufré, waartoe tenslotte

Rennemingsleden adviescommissies 1981

door de Gemeenteraad op
5 september 1981 werd
besloten. Deze benoeming
werd gerekend te zijn ingegaan
op 1 januari 1981.

bestuursvergaderingen
het Fondsbestuur kwam in
1981 elf keer bijeen en voerde
daarbij besprekingen met
de lokale adviescommissies.

beschikbare middelen
voor het jaar 1981 werd door
de Gemeenteraad een bedrag
van f 1.028.900 aan het Fonds
beschikbaar gesteld (in 1980:
f 94.100).

In de loop van het verslagjaar
werden de adviescommissies
samengesteld uit de door de
Amsterdamse Kunstraad
voorgedragen kandidaten.
Na bereidverklaring van de
kandidaten werden deze
commissies tenslotte als volgt
samengesteld:

Matthijs Vermeulenprijs (muziek)

J. Straesser
J. van Vlijmen
K. de Vries

Herman Gorterprijs (poëzie)

W. van Toorn
G. Kouwenaar
mevr. M. de Groot

Multatuliprijs (proza)

F.C. de Rover
L.A.A. Kooijman
G. Krol

Albert van Dalsumprijs

1981/1982 (toneel)

S. Vroom
G. Rekers
M. Arian

Busken Huetprijs (essay)

H. Verhaar
C. Offermans
W.R. Kuipers

H.N. Werkmanprijs

(typografie)
A. Rooymans
A. Kuipers
B. Cornet

Kho Liang Ie-prijs

(industriële vormgeving)

B. Ninaber van Eijben
W. Rodenburg
J.M. Dirken

Wibautprijs (architectuur)

mevr. W. Gevers Deynoot
mevr. E. Ferkov
C. de Vries

Muziekopdrachten

H. Hierck
M. Bon
Th. Loevendie

Toneelopdrachten

B. Hurkmans
mevr. Yvonne Petit
R. ten Cate

Documentaire foto-opdrachten

1982
P. Boersma
P.W.K. Broekman
B. Sprenkeling
drs. B. Bakker (archivaris)

Vrije creatieve foto-opdrachten

J. Visser
R. Buitenman
B. Roodnat

Filmopdrachten

H. Balian
R. Rienstra
E. Damen
drs. B. Bakker (archivaris)

Mime-opdrachten

P. van Kolk
mevr. W. Oosterveld
B. Siebrecht

Choreografie-opdrachten

mevr. Ineke Sluiter
mevr. Eefje van Schaik
H. van Manen

Vertaalopdrachten

mevr. I. van der Poel
Sj. Commandeur
F.A.H. van Woerden

Ondrachten

Jeugdboek-opdracht

L. Witvliet
F. Pijlman
D. Verroen

Frans Duwaer-
opdrachten (typografie)
mevr. D. Duijvelshoff-Van
Peski
R. van Raalte
G. Dumbar

Stipendia letterkundigen
A. Zuiderent
mevr. L. van Marissing
R. Schouten

Stipendia componisten
F. de Ruiter
T. van Ulsen
N. Schuyt

Stipendia beeldende kunst-
naars
J. van Ravenstein
J. Kuijper
mevr. A. von Graevenitz

Stipendia poppenspelers
Sj. Kuyper
H. de Groot
Chr. de Jong

Op advies van de ingestelde
commissie heeft het bestuur de
hierna volgende opdrachten
verleend:

Muziekopdrachten

Louis Andriessen
compositie voor cello solo
honorarium f 5.000,-

Bernard van Beurden
compositie voor accordeon-
orkest met zangstem ad libitum
honorarium f 7.200,-

Martin van Duynhoven
compositie voor 4 slagwerkers,
basgitaar en tap-danser
honorarium f 6.800,-

H.F.P. Keizer
liederencyclus op gedichten
van Jacques Prévert
honorarium f 5.500,-

Geert van Keulen
compositie voor groot harmo-
nie-orkest met een bewerking
voor orkest in kleinere
bezetting
honorarium f 8.800,-

Cees Vlak
compositie voor harmonie-
orkest met experimenteel
karakter ter introductie van
hedendaagse muziek
honorarium f 8.800,-

Jan van Vlijmen
compositie voor drie solo-
instrumenten en orkest
honorarium f 17.500,-

Roland Voortman
compositie voor blaaskwintet
honorarium f 5.500,-

Joep Straesser
compositie voor cello solo
honorarium f 4.300,-

Cor de Groot
suite voor Ierse harp
honorarium f 5.000,-

Hans Kornac
compositie voor twee gitaren
honorarium f 5.500,-

Toneelopdrachten

Aan *Hans W. Bakx* werd
opdracht verleend tot het
schrijven van een toneelstuk
honorarium f 10.000,-.
Aan het *instituut Houtappel*
werd opdracht verleend tot het
ontwikkelen, resp. het
schrijven van een toneelstuk;
honorarium f 10.000,- in totaal

Documentaire foto-opdrachten

Aan vijf fotografen werden
opdrachten verleend tot het
vastleggen van verschillende
aspecten van het Amsterdams
stadsbeeld.
De onderwerpen van elke
afzonderlijke opdracht werden
tenslotte vastgesteld in overle-
den met de fotografen, de leden van
de adviescommissie en de
Gemeente-archivaris.
De opdrachten werden
verleend aan:
Harry Meijer, die een reportage
maakt van de vele aspecten en
leefwijze in Nieuw-Zuid;
Maya Pejić vervolgt haar
documentaire over
Amsterdamse interieurs;
Milloy Low maakt een
reportage over Chinezen in
Amsterdam;
Dolf Toussaint legt de vele
verschillen tussen arm en rijk
vast en stelt daaruit een
reportage samen;

ans van den Boogaard maakt een reportage van de aspecten van leefwijze in de tuinstad Rotterdammer.

Vrije creatieve foto-opdracht(en)

Aan verband met de geringe respons op de geplaatste oproep in 1980 voor het indienen van verzoeken om een opdracht werd toentertijd besloten de oproep te herhalen in de inzendtermijn te verschuiven naar 31 december 1980.

Aan het begin van het verslagjaar werd tenslotte, op advies van de reeds in 1980 benoemde commissie, aan *Hense Oekhout* opdracht verleend tot het maken van tenminste 20 namen in zwart/wit en/of kleur van diverse objecten met en daartoe speciaal geconstrueerde camera.

Aan *Hans van Meerwijk* werd opdracht verleend tot het maken van tenminste 15 namen in zwart/wit van diverse lichtobjecten naar keuze.

Het honorarium voor Hense Oekhout werd bepaald op f 7.500,- en dat voor Hans van Meerwijk op f 5.000,-.

Aan het einde van het verslagjaar heeft de adviescommissie voor 1981 kennisgenomen van de ontvangen aanvragen voor de Vrije creatieve foto-opdrachten 1981 en het erbij voegde documentatiemateriaal bekeken. Na ampele discussie werd tenslotte besloten, de inzendtermijn te verschuiven naar 1 februari 1982 en in de nieuwe oproep er

de nadruk op te leggen, dat de aanvragen geen documentair karakter dienen te dragen. Het was de commissie opgevallen, dat vrijwel alle ontvangen aanvragen waren gericht op het uitvoeren van een foto-reportage met een uitgesproken documentair karakter, hetgeen in strijd is met de intentie van de Vrije creatieve foto-opdracht. Nog voor het einde van het verslagjaar werd de nieuwe oproep op brede schaal verspreid.

Mime-opdrachten

Aan *Theo Joling* werd opdracht verleend tot het vervaardigen van een mimografie voor de theaterproducties 'Wortelgok'. Het honorarium werd bepaald op f 5.000,-.

Aan *Wouter Steenbergen* en *Ad Rijdsdijk* werd opdracht verleend tot het tezamen vervaardigen van een mimografie, die te zijner tijd zal worden uitgevoerd door de theatercompagnie Waste of Time.

Het honorarium werd bepaald op f 5.000,- in totaal.

Choreografie-opdrachten

Aan *Bianca van Dillen* werd opdracht verleend tot het vervaardigen van een choreografie voor 'De nieuwe dansgroep'. Het honorarium werd bepaald op f 5.000,-.

Aan *Eduard Wubbe* werd opdracht verleend tot het vervaardigen van een choreografie, waarvoor het honorarium eveneens op f 5.000,- werd bepaald.

Vertaalopdrachten

Aan *Christien Warmenhoven* werd opdracht verleend tot het vertalen van een aantal gedichten van Anna Achmatova. Het honorarium werd bepaald op f 3.000,-.

Aan *Theo Duquesnoy* werd opdracht verleend tot het vertalen van een selectie geschriften uit 'Die Fackel' van Karl Kraus. Het honorarium werd bepaald op f 5.000,-.

Aan *R. Starke* werd tenslotte opdracht verleend tot het vertalen van 'Totem und Tabu' van Sigmund Freud. Het honorarium werd bepaald op f 6.000,-.

Filmopdrachten

Aan *Eline Flipse* werd opdracht verleend tot het maken van een korte film over het Anatomisch-Embryologisch Museum te Amsterdam. De bijdrage werd bepaald op f 27.670,-.

Voor het maken van een documentaire film over Cas Oorthuys door *John Fernhout* werd een bijdrage ad f 40.000,- gereserveerd.

Aan het *Nederlands Theater Instituut* werd een bedrag van f 15.000,- toegekend als bijdrage in de kosten van video-interviews voor een film over de relaties tussen Amsterdam en Berlijn op het gebied van film, toneel, literatuur, muziek, beeldende kunst, cabaret, opera en toegepaste kunst. De film zal worden gemaakt door *Kees Hin* in samenwerking met *K. Schippers*.

Aangezien er voor het jaar 1981 een bedrag van f 140.000,- beschikbaar was gesteld, zal de commissie worden uitgenodigd alsnog nieuwe voorstellen te doen voor de besteding van het resterende bedrag.

Jeugdboek

Aan *Monique Thijssen* werd opdracht verleend tot het schrijven van een jeugdboek. Het honorarium werd bepaald op f 10.000,-.

Frans Duwaer-opdrachten (typografie)

Voor het jaar 1980 werd een bedrag van f 20.000,- beschikbaar gesteld voor het verlenen van opdrachten tot uitvoering van een grafisch ontwerp of een uitgewerkt plan hiervoor. De verlening van deze opdrachten wordt bij voorkeur gericht op het creëren van kansen voor jonge en/of weinig bekende ontwerpers. Het aantal aanvragen was dermate gering, dat - na overleg met de secretaris van de GVN - een herhaalde oproep werd geplaatst in het november-bulletin van de GVN.

Aan het einde van 1980 werden nog vele verzoeken met planomschrijving ontvangen, die begin januari 1981 ter beoordeling aan de adviescommissie werden voorgelegd. Op grond hiervan werd besloten aan *Rob van Middendorp* opdracht te verlenen tot het ontwerpen en uitvoeren van het eerste nummer van een nieuw muziektijdschrift op A4-formaat en circa 48 pagina's in een oplage van tenminste 1000 exemplaren, volgens

ingediend basisontwerp. Aan *H. W. Lohman* werd opdracht verleend tot het ontwerpen en doen uitvoeren van een 'handboek voor schrijfmachinetypografie' op A4-formaat en circa 40 pagina's in een oplage van tenminste 50 exemplaren.

Voor het jaar 1981 werden eveneens gelden beschikbaar gesteld voor het verlenen van Duwaeropdrachten. Het aantal aanvragen was echter gering, waarna de advies- commissie besloot het Fondsbestuur te adviseren om een opdracht te verlenen aan een bijna afgestudeerde student aan een Academie voor Beeldende Kunst tot het ontwerpen en vervaardigen van een vijftigtal affiches. Deze affiches moeten dan gegevens bevatten van de aard van de opdrachten en de mogelijkheid van inzending. Aan het einde van het verslagjaar besloot het Fondsbestuur, overeenkomstig het advies, de commissie te verzoeken een jonge student-graficus hiervoor te polsen en de termijn van inzending daarom te verschuiven.

Stipendia aan componisten

Aan de hierna volgende toonkunstenaars werd een stipendium toegekend, teneinde hen in staat te stellen zich gedurende enige tijd onbelemmerd te kunnen wijden aan hun compositorisch werk:

Klas Torstensson, Nico Langenhuijsen, Peter Schat, Oscar van Hemel, André Douw, Willy Langestraat, Maarten Altena, Rob van den Berg, Theo Loevendie, Nedly Elstak, Ton Bruynèl, Willem Frederik Bon, A.J. Driessen, Elmer Schönberger, Freek Schorer, F.E. Spits en Henk Stam.

Stipendia aan letterkundigen

Overeenkomstig de sinds jaren geldende afspraak met het bestuur van de stichting Fonds voor de Letteren ontving het secretariaat de gegevens over de door 263 auteurs omschreven werkplannen, waartoe via het Fonds voor de Letteren een stipendium was aangevraagd.

De omvang van de stipendia werd gerelateerd aan het aantal werkmaanden, dat de auteurs op de aanvraagformulieren hebben vermeld, waarbij dit jaar een bedrag van f 2.800,- per maand als basis diende.

De adviescommissie voor beide fondsen hebben de aanvragen achtereenvolgens beoordeeld.

Het bestuur van de stichting Amsterdams Fonds voor de Kunst besloot aan de hierna volgende letterkundigen een stipendium toe te kennen:

Tine Ausma, Paul Beers, Arie van den Berg, Graa Boomsma, Anneke Brassinga,

Stella Bromet, Jeroen Brouwers, Thérèse Cornips, Jan Elburg, Marko Fondse, Elizabeth Giphart, Guido Golüke, Thomas Graftdijk, Anton Haakman, F. ten Harmsen van der Beek, Joop van Helmond, Hans Hom, J.L. de Jager, Susan Janssen, Joyce en Co., Gerrit Komrij, Dirk Ayelt Kooiman, Hans Krijt, Ingeborg Lesener, Karol Lesman, Josepha Mendels, A. Moonen, Dorinde van Oor, Kees Ouwens, Gerard Rasch, Arie Sneeuw, Jolijn Tevel/ Marjolein Jacobs, Jacoba van Velde, Hans Verhagen, Jan Albert Versteeg, Bea Vianen, Marja Wiebes, C.A.L. van der Zalm.

Stipendia aan beeldende kunstenaars

Aan de hierna volgende kunstenaars werd een stipendium toegekend, opdat zij zich gedurende enige tijd onbelemmerd kunnen wijden aan de uitvoering van een project op het gebied van de beeldende kunst:

Pjotr Müller, Dirk Larsen, Marrie Bot, Martin Klaaszen, Jean Paul Franssens, Anne-marie van Ravenstein, Piotr Olszanski, Gerbrand Volger, Willeke van Tijn, Ania Bien, Thomas W. Puckey.

Stipendia aan poppenspelers

In het begin van het verslagjaar bracht de voor het jaar 1980 benoemde commissie haar adviesrapport uit.

Op grond hiervan heeft het bestuur een stipendium verleend aan:

Lucia Sies, Charles Thors, Valentijn Janse, Camilla

oevoets en Bram Wiersma.
1 totaal was hiervoor een
edrag van f 20.000,- beschik-
aar. Aan het einde van dit
erslagjaar bracht de voor 1981
enoemde commissie haar
adviesrapport uit.
Op grond daarvan werd
esloten een stipendium te
erlenen aan *Koos Wieman,*
ien Baartmans van het
oppentheater Merlijn en
amiet van Dalsum van het
oppentheater Ej-Ej.

Materiaalfonds

In de loop van 1981 werden bij-
dragen toegekend ten behoeve
van de aankoop van
materialen.

In voorkomende gevallen werd
aan de toekenning ervan
voorwaarde verbonden, dat het
duurzame materiaal, na
gebruik, ter beschikking wordt
gesteld van een door het
bestuur te bepalen organisatie
of stichting.

Aan de hierna volgende kunste-
naars en -groepen werden
bijdragen toegekend:

M. Klaaszen, Ruth Meyer,
Paula H.C. van Es, Bert van
Loo, Kees de Graaff, Jitka Pfei-
fer, Jaap Sikkens, M.S. Fran-
ken, Marga Hagoort, P. van
Berkel, E. Aufderheyde.
mimetheater Mekaniek,
collectief tentoonstelling
Vrouwen in de 20ste eeuw,
stichting Video Heads, Taller
Amsterdam, stichting
Amazone, stichting Vrouwen
in de beeldende kunst,
stichting Danslab, actiegroep
Aida Nederland en stichting
Dansresearch.

Reservefonds

Gereed ook komen opdrachten

De gelden, die door schenkingen of rente-bijbeschrijving aan de financiële middelen van het Fonds worden toegevoegd, zijn bestemd voor bijzondere bijdragen, ter bevordering van alle mogelijke wijzen van kunstbeoefening.

De beschikbare middelen kunnen worden gebruikt voor onder meer het verlenen van een bijzondere opdracht of een stipendium voor een bijzonder project, voor het instellen van een onderzoek, het toekennen van een incidentele prijs, het uitschrijven van een prijsvraag, of voor de dekking van een tekort van een al of niet uitgevoerd project, waarbij kunstenaars betrokken zijn of zullen zijn.

Aan mevr. *Dagmar Schauberg* werd een bedrag van f 13.500,- toegekend als werkbeurs voor het maken van het scenario voor het theaterproject 'De illusie van de vrijheid'.

De voorstellingen vonden plaats in het leegstaande Huis van Bewaring aan de Amstel-veensweg gedurende de periode van 1 tot en met 23 juni 1981.

Aan *Robert Jasper Grootveld* werd een stipendium van f 7.000,- toegekend, opdat hij zich gedurende enige tijd onbelemmerd kan wijden aan de ontwikkeling van een experimenteel project op het gebied van de z.g. soft-building constructies.

Aan de *stichting Ruigoord* werd een bijdrage van ten

hoogste f 10.000,- toegekend in de kosten van voorbereiding van een te houden congres over een eigentijds model voor wonen, werken en leven rondom Ruigoord.

Aan *Guida Joseph* werd een stipendium van f 7.500,- toegekend, opdat zij zich gedurende enige tijd onbelemmerd kan wijden aan het maken van een geïllustreerd reisverslag over het leven in Afrika in boekvorm en bestemd voor de jeugd.

In de loop van het verslagjaar kwamen de volgende opdrachten gereed:
Victor Nieuwenhuys
Onno Meeter
Paul van Riel

Foto's van verschillende aspecten van het Amsterdams stadsbeeld ten behoeve van de Gemeentelijke Archiefdienst.

Op 5 juni 1981 werd in Museum Fodor de tentoonstelling 'Amsterdam zwart/wit' geopend, een overzicht van 5 jaar opdrachtenbeleid van het Fonds ten behoeve van de historisch-topografische atlas van het Gemeente-archief. In totaal waren er 170 foto's te zien, gemaakt in de loop der jaren 1976 tot 1981 door 22 fotografen te weten:
Gerda van der Veen onofficiële straatactiviteiten, particuliere huis- en straatversieringen, muurschilderingen, daktuinen, leven in en rond Centraal Station.
Cor Jaring havenarbeid
Willem Diepraam bejaardenzorg (De Drie Hover)
Wubbo de Jong portretten
Kors van Bennekom sociale dienst
Marrie Bot oude en nieuwe volkstuinen
Aart Klein stadsprofielen
Jos Houweling Amsterdams klein vuil (collages)
Eddy Posthuma de Boer Indische buurt
Ad van Denderen Huis van Bewaring I en II

Meys Raviez
 oud Noord
o Bokma
 andgebieden van Amsterdam
Victor Nieuwenhuys
 .battoir
Jan Singels
 gemeetepolitiek + werk-
 gelegenheid
Aaya Pejić
 nterieurs
Ed van der Elsen
 ypische straten
Aurice Boyer
 erhuisvesting en stads-
 ernieuwing
Gary Markerink
 tadsstilleven
Vim Ruigrok
 Dostelijk havengebied
Bert Verhoeff
 portievc recreatie
Paul van Riel
 nterieur Binnengasthuis
Onno Meeter
 traattheater.

n de jaren 1979 en 1980
 werden gelden beschikbaar
 esteld voor het verlenen van
 nkele historische
 ocumentaire foto-opdrachten.
 an een vijftal fotografen werd
 pdracht verleend tot het
 adrukken van foto's uit eigen
 rchief, die werden gemaakt in
 e jaren vóór 1972.
 n de loop van het
 erslagjaar werden afdrukken,
 emaakt door *Cor van Weele*,
Iart Klein en *Wolf Suschitzky*
 vergedragen aan de
 emcentelijke Archiefdienst
 n opgenomen in de historisch-
 opografische atlas.

ervolgens kwamen nog
 ereed:
'ruus Bronkhorst.

choreografie onder de titel
 'Volgende' als onderdeel van
 een soloprogramma in het
 Shaffy-theater, gepresenteerd
 door de stichting Dans-
 productie.

Petra Rhijnsburger.
 choreografie onder de titel
 'Loutje' als onderdeel van het
 programma 'Perforatie', dat op
 8 mei 1981 in première ging in
 De Lantaren te Rotterdam.

Ruth Meyer.
 choreografie, getiteld 'Rien ne
 va plus', uitgevoerd op 23
 januari 1981 in het Shaffy
 theater in het kader van nieuwe
 experimentele dansproducties
 van de stichting Dansgroep
 Ruth Meyer.

Margie Smit.
 choreografie, getiteld 'Kamer',
 uitgevoerd in de studio van de
 stichting Dansproductie te
 Amsterdam op 13, 14 en 15
 februari 1981.

Kim van der Boon.
 choreografie getiteld
 'Integendeel' als onderdeel van
 het programma 'Light' van de
 dansgroep Krisztina de Châtel.
 De eerste serie voorstellingen
 werd gegeven in het Shaffy
 theater. Daarna werd
 opgetreden in Alkmaar,
 Apeldoorn, Arnhem, Breda,
 Eindhoven, Emmen, Enschede,
 Goes, Gorichem, Groningen,
 Den Haag, Haarlem, Leiden,
 Rotterdam, Tiel, Tilburg,
 Utrecht en Veendam.

Guido Golücke.
 een Nederlandse vertaling van
 de roman 'Voss' van Patrick
 White, uitgegeven door de

Arbeiders Pers.
Hans Sleutelaar.
 een Nederlandse vertaling van
 enkele gedichten van Kurt
 Schwitters, geschreven in de
 periode van 1912 tot 1947.

Pszisko Jacobs.
 Nederlandse vertaling van 'De
 Toast' van Józef Hen en van
 'Granatowy Gozdzik' van
 Marian Pankowski.
 'Toast' is in boekvorm
 verschenen bij 'In de
 Knipscheer' te Haarlem onder
 de titel 'De Wet en de Vuist'.

Hans van Pinxteren.
 Nederlandse vertaling van
 Atonin Artauds 'L'Ombilic des
 Limbres'.

Bram Rebers.
 Nederlandse vertaling van 'Kak
 ja lovil celevecikov' van Boris
 Zitkov, uitgegeven door Van
 Holkema & Warendorf.

Wergroep tetoonstelling
Vrouwen in de twintigste eeuw.
 In het kader van de Frans
 Duwaeropdrachten werd in
 december 1978 een aantal jonge
 grafici in de gelegenheid gesteld
 om gestalte te geven aan het
 ingediende plan tot het samen-
 stellen van een tentoonstelling
 over de vrouwenbeweging in
 Nederland in de 20ste eeuw.
 Op 14 februari 1981 werd de
 tentoonstelling onder de titel
 'Alsof je 'n emmer leeggooit
 (tachtig jaar vrouwenleven van
 alledag)' in de Nieuwe Kerk te
 Amsterdam geopend.
 De tentoonstelling bestond uit
 30 losse panelen met een
 speciaal daarvoor ontworpen
 ophangstelsel.
 De tentoonstelling was opge-

splitst in drie onderwerpen:
 Huis: hoe vrouwen in het gezin
 het huishouden draaiende
 hielden en houden;
 Werk: hoe was en is de positie
 van vrouwen op de
 arbeidsmarkt;
 Straat: de strijd voor het
 vrouwenkiesrecht, de acties
 voor het recht op werk en
 tegen beperking van
 vrouwenwerk, de strijd voor
 het zelfbeschikkingsrecht van
 vrouwen over hun eigen
 lichaam en voor vrije abortus.
 De mobiele tentoonstelling is
 bedoeld voor vrouwengroepen
 en andere belangstellenden.
 Het tentoonstellingsmateriaal
 wordt tenslotte ter beschikking
 gesteld van het Internationaal
 Archief voor de Vrouwenbewe-
 ging, Keizersgracht 10 te
 Amsterdam.

Rob van Middendorp
 Ontwerp en uitvoering van het
 eerste nummer van het muziek-
 tijdschrift Vinyl, een nieuw
 Nederlands muziekblad, dat
 maandelijks verschijnt en zich
 richt op moderne en experi-
 mentele muziek, waarin tevens
 extra aandacht wordt gegeven
 aan kleine beginnende bands.

Tom Burghard en Jurriën Rood
 Een 16 mm film in kleur,
 getiteld 'Het 30 april-gevoel'
 met in de hoofdrollen Flip van
 Duyn en Guikje Roethof.

Walter Hekster
 'Vijf images', een compositie
 voor contrabas solo.

Piet Stalmeier
 Concertsuite voor Fanfare.

Lex van Delden

'Quintetto per strumenti d'ottone', een compositie voor het Rotterdams Philharmonisch koperensemble.

Louis Andriessen

'La Voce', een compositie voor cello solo.

Geert van Keulen

'Wals', een compositie voor harmonie-orkest, waarbij het orkest in twee groepen dient te worden opgesteld.

David Rowland

'Doubles IV', een compositie voor saxofoon en piano.

Will Eisma

'Indian Summer', een compositie voor alt-hobo en kamerorkest.

Einan Coen

experimentele film 16 mm in kleur, getiteld 'Doors and Steps'.

Imme Dros

'Lange maanden', een boek voor de jeugd.

Cees Vlak

'Coëxistence?' een compositie voor harmonie-orkest en ballet ad libitum.

Wim de Ruiter

4 stukken voor klarinet-kwartet, waarvan de première zal plaatsvinden op 7 februari 1982 in het programma 'Musica Nova' van de NOS.

Jan Vriend

'Toque', een compositie voor gitaar-duo.

Joep Straesser

'Just for one', six pieces for violoncello solo voor de celliste Frances Marie Uitti.

Luctor Ponse

Sonate voor basklarinet en piano, alsmede magnetische band voor Harry Sparnaay en Polo de Haas.

Heddy Honigmann

een 16 mm film in kleur (30 minuten) getiteld 'De overkant', waarvoor ook de NOS veel belangstelling toont.

De **Albert van Dalsumprijs**

1979/1980 – groot f 7.000,- – werd in maart 1981 op advies van de daartoe ingestelde commissie, die toen bestond uit Els Ingeborg Smits, Ton Post en Pieter Vrijman, toegekend aan **Leen Jongewaard** voor zijn rolprestatie in theaterproducties.

De commissie concludeerde, dat de huidige ontwikkelingen in het theater van de acteurs en actrices een grote diversiteit in hun vaardigheden vereist. Zij meent dan ook, dat het Nederlandse toneel gebaat is bij een voortgaande ontwikkeling van complexe theatervormen. Daarvoor is de aanwezigheid van veelzijdige acteurs en actrices noodzakelijk. Voor hen kan een toneelkunstenaar als Leen Jongewaard tot voorbeeld dienen. Immers, zijn veelzijdigheid toont hij door trefzeker schmieren, cabaret en ontroerende vertolkingen. Zijn omgaan met teksten, zijn stem- en lichaamsbeheersing bestempelen hem tot een allround theater-vakman, die het toneel weet te beheersen en zijn publiek weet te bescapen. De commissie vindt het prijzenswaardig, dat Leen Jongewaard met dit bescapen niet de veilige weg bewandelt en een goedlachs publiek loute geruststellend vermaak biedt, maar dat hij ook weet te prikkel en het publiek in de war weet te brengen. Een typerend voorbeeld daarvan is het provocerende openingsnummer van de theaterproductie 'Duidelijk zo?'. In hetzelfde programma levert hij wederom een treffend

bewijs van zijn diversiteit met de monoloog 'Ik heb hem naar de trein gebracht', een prestatie, waarmee hij recht tussen de ogen treft. Hij dwingt ons de definitie van het begrip 'show' te herformuleren. Op grond van zijn veelzijdigheid als toneelkunstenaar in het algemeen en in het bijzonder voor zijn rolprestaties in recente theaterproducties werd aan hem de Albert van Dalsumprijs 1979/1980 toegekend.

De H.N. Werkmanprijs 1980 – groot f 7.000,– – werd in februari 1981 toegekend aan **Abe Kuipers** voor zijn gehele oeuvre.

De adviescommissie bestond uit de heren W. de l'Ecluse, E. Bos en G.J. Leuvelink.

Met het toekennen van deze prijs aan Abe Kuipers wordt de aandacht gevestigd op een grafisch vormgever, wiens werk niet alleen van betekenis is, maar ook van invloed is op het vakonderwijs. Deze veelzijdige vormgever, die al jaren op een unieke wijze de aankomende vormgevers heeft weten te begeleiden en te stimuleren, is er een voorbeeld van.

Met zijn (soms provocerende) kritische benaderingswijze, gevoed door een overtuigende persoonlijke visie, vertegenwoordigt Abe Kuipers een stroming in het kunstonderwijs, die van vitaal belang is van de vakopleiding nu en in de toekomst.

Sinds 1962 is hij docent aan de Academie voor Beeldende Kunsten te Enschede: les-opdracht typografie en geschiedenis van letter en boek. Ter ondersteuning van zijn 'colleges' schreef hij het boek 'Opschrift, op schrift'.

Dat hij een veelzijdig talent is, blijkt uit het feit, dat zijn werk meerdere malen werd onderscheiden.

Als boekverzorger werd hij onder meer bekroond om zijn vormgeving voor het boek 'Waddenzee'. Van bijzondere allure was ook zijn typografische animatiefilm. Met name in de stad Groningen heeft Abe Kuipers een

bewonderenswaardige reputatie weten op te bouwen en zijn sporen als vormgever verdiend. Hij ontwierp onder meer de bewegwijzeringsborden voor het verkeers-circulatieplan stad Groningen. Zijn gehele oeuvre getuigt van affiniteit met de media en ademt een eigenzinnige geest.

De Mathijs Vermeulenprijs 1981 – groot f 7.000,– – werd in november 1981 toegekend aan **Jan Boerman** uit waardering voor zijn gehele oeuvre. De adviescommissie bestond uit Joep Straesser, Jan van Vlijmen en Klaas de Vries.

De commissie is van mening, dat het werk van de componist Jan Boerman voor bekroning in aanmerking komt, omdat het wordt gekenmerkt door een meesterschap, waar het de behandeling van het langs elektronische weg tot stand gekomen muzikale materiaal betreft.

Het werk wordt bovendien gekenmerkt door duidelijke materiaalbeperkingen en selectiviteit, waaruit een hoog compositorisch rendement wordt ontwikkeld. Het werk onderscheidt zich in deze zin van veel elektronische muziek, die verdrinkt in een veelheid van middelen.

De muziek van Jan Boerman bezit een duidelijk eigen karakter, waardoor zij altijd herkenbaar blijft. Er is sprake van een continu verloopende ontwikkelingslijn door het gehele oeuvre zonder dat de verschillende werken copieën van elkander zijn.

De commissie memoreert als hoogtepunen: Alchemie (1961/1962), Monument voor een gestorven jongen (1965), De Zee (1965/1966), Compositie 1972 en Compositie 1979.

Wibautprijs 1980/1981

Het bestuur van de Stichting Amsterdams Fonds voor de Kunst heeft besloten de Wibautprijs voor 1980 niet toe te kennen.

De commissie, die bestaat uit Elisabeth Ferkov, Wendela Gevers Deynoot en Coen de Vries, adviseerde deze prijs toe te kennen aan het bewegings-theater BEWTH te Amsterdam op grond van de hierna volgende overwegingen.

Bij theatergroep BEWTH staat het spel met tijd en ruimte, met dimensies, met architectuur centraal. Voor hun voorstellingen kiezen zij bestaande ruimtes, waarbij de rijke historische lading van het gebouwde de ondergrond vormt voor een onderzoek in ruimtelijke mogelijkheden.

Theatergroep BEWTH weet ons aan te sporen ruimte en omgeving te verkennen en op nieuwe manieren te ervaren. Zij laat zien dat architectuur behalve vorm en ruimte, theater is, waarbij zij ons herinnert aan de historische, architectonische traditie waar bouwen uitdrukking gaf aan een levenshouding en gebruikers inspireerde om deel van dit theater te zijn. Het bewegingstheater blijkt in staat, door een zorgvuldige keuze van minimale ingrepen, een grote groep mensen met de betekenis en het mysterie van architectuur, van ruimte te confronteren en een creatieve manier van waarnemen te stimuleren.

Door deze architectuur-prijs

aan een theatergroep toe te kennen willen wij de aandacht richten op het beleven van de gebouwde omgeving; mensen als actief deel van een architectonisch gebeuren. In tijden dat de mens vervreemd dreigt te raken van de snel veranderende gebouwde omgeving is een bewust ervaren van ruimte nodig om zich deze eigen te maken. Beter communicatie is ons inziens noodzakelijk om de ivoren toren situatie van de architectuur op een bewoonbaar niveau te brengen, waar de nadruk wordt gelegd op architectuur, op bouwen, niet als ontwerp, maar als een proces, waarbij wij allen nauw betrokken zijn'. (einde citaat adviesrapport).

Ofschoon het Fondsbestuur waardering heeft voor de activiteiten van theatergroep BEWTH kunnen de activiteiten van deze theatergroep – op reglementaire gronden – geen basis zijn voor een bekroning van de theatergroep op het gebied van de architectuur. Immers, de Wibautprijs is bestemd voor activiteiten op bouwkundig c.q. stedenbouwkundig gebied in de gemeente Amsterdam, waarbij de betrokkenheid in de ruimste zin van potentiële gebruikers bij de totstandkoming c.q. het beheer van de gebouwde omgeving een duidelijke rol speelt.

Het daarvoor beschikbaar gestelde bedrag kan worden toegekend aan de persoon, de personen, of de organisatie, die in hoofdzaak betrokken is of zijn bij het initiatief tot, of de uitvoering van de te bekronen

activiteit.

Het bewegingstheater BEWTH tracht met zijn voorstellingen weliswaar de aandacht van de bezoekers mede te richten op de architectuur van de ruimten waarin het speelt, maar BEWTH moet toch in hoofdzaak als een (bewegings) theatergroep worden aangemerkt. Daarom kan het Fondsbestuur niet anders besluiten dan de prijs in dit geval niet toe te kennen, mede tegen de achtergrond, dat de Wibautprijs niet aan het vakgebied van de architectuur mag worden onthouden. De commissie verklaarde zich echter bereid voor het jaar 1981 alsnog van advies te dienen.

De H.N. Werkmanprijs – groo-
f 7.000,- – werd in december 1981 toegekend aan **Walter Nikkels** uit waardering voor zijn omvangrijk oeuvre. De adviescommissie bestond uit Baer Cornet, Abe Kuipers en Toon Rooymans.

Nederland beschikt op het ogenblik over een behoorlijk aantal kundige ontwerpers. Veel is bij hen mogelijk. De discussie of de klassieke typografie voorkur heeft boven de functionele of omgekeerd is niet meer zo actueel. De kreet 'nieuwe lelijkheid' viel wel even, maar werd door ontwerpers naar waarde geschat en niet méér serieus genomen dan dat deze een onderdeel was van een nuttige bezinning op de normen die bij goed ontwerpen in het spel zijn. Functioneel ontwerpen naast of tegenover de klassieke vormgeving wordt meestal te simpel geschetst door symmetrie/asymmetrie. Beter is het de functionele, dogmatische stramen-typografie te plaatsen naast de klassieke, die niet meer strikt vasthoudt aan de symmetrie maar wel aan het gebruik van uitsluitend 'schone' lettervormen, toegepast in subtiel optisch verschoven groepen. Ook papier en kleur spelen hierbij een heel nadrukkelijke rol. Het resultaat is meestal minder koel dan dat van de functionele collega's, die zich wel eens per geloofsbelijdenis hebben uitgesproken voor schreefloze typen en een erg strak schema.

Walter Nikkels

Om als commissie een aan-

evening te doen voor
bekenning van de
Verkmanprijs 1981 is niet
envoudig. Er zijn zoveel goede
ontwerpers.
De commissie ziet in Walter
Nikkels een ontwerper die
ezien bovengenoemde stijl-
enmerken tot een *synthese* is
 gekomen. Hij voegt iets
aardevols toe aan de
ypografie van nu.
Valter Nikkels ging zich vanuit
e vrije kunst wijden aan de
ypografie. Er zijn meer
oorbeelden en dan blijkt, zich
ekeren geeft vaak een felle
izet.
ijn overgang naar een nieuw
erkerrein houdt een meer
ationele aanpak in, ontwerpen
anuit vakdiscipline.
ijn motivatie wordt mense-
jke communicatie.
Valter Nikkels houdt zich
oornamelijk bezig met infor-
matiewerk, het verkopende
ast niet in zijn straatje.
Vat zegt Nikkels zelf hierover.
n een speciaal nummer van het
useumjournaal heeft hij eens
itgelegd hoe hij over zijn
unctioneren denkt.
n dat stuk verraadt hij meer
an hij schrijft, zo zegt hij: 'Een
ntwerper is min of meer
ewend zich aan een opgave te
ouden'.
e zult ontwerpers de kost
even die altijd de opdracht
elemaal naar zich toe willen
ekken.
Valter Nikkels weet waar hij
taan wil, in geen geval tussen
houd en lezer/kijker. Hij eist
an zichzelf wél dat het eind-
esultaat meer geeft, hij stelt
ich als ideële taak
erhelderend te werken in
communicatieve zin, maar dan

zo dat zijn vormgeving een
culturele bijdrage levert.
Deze werkwijze gaat in de
richting van: vormgeven is
onzichtbaar, of zoals eens door
Günter Gerhard Lange werd
gezegd: 'Typografie heeft
kenners, maar geen publiek'.
Walter Nikkels leeft in de over-
tuiging dat zijn werk hecl
nuttig is en de commissie is het
daar volmondig mee eens.
Het werk bezit een sterke over-
tuigingskracht.
Walter Nikkels ontwerpt veel
voor musea, dat houdt een
beperking in, maar geeft wel
veel gelegenheid om mogelijk-
heden binnen de typografie
toegespitst te toetsen.
Het inzicht dat Walter Nikkels
aan de dag legt, resulteert in
een haast vanzelfsprekende
vorm maar behoedt hem ook
voor verstarring.
Typografie – uit het lood voort-
gekomen – biedt zoveel nieuwe
kanten door de fotografie, ook
waar het illustratie betreft. Nik-
kels brengt ze ingehouden maar
fijnzinnig in praktijk. Hij is een
gewetensvol ontwerper met een
gaaf oeuvre.
Zijn kracht ligt in de synthese,
daarom willen we hem voor-
dragen voor de Werkmanprijs
1981. Hij is betrokken bij zijn
tijd en métier. In het heel
subtiële toont hij zijn kracht,
het betekent een verrijking van
het beeld van de hedendaagse
typografie.
Nikkels' inventiviteit het mate-
riaal fraai te bespelen blijkt niet
alleen uit de catalogi die hij
voor het Van Abbemuseum
ontwerpt, prachtige documen-
taties, ook in ander werk zoals
het ontwerpen van tentoonstel-
lingen en postzegels wect hij

binnen zijn grenzen te variëren
zonder voorspelbaar te zijn.
Vooral ook dit laatste is een
belangrijk argument voor ons
advies, aldus de commissie.

**De Albert van Dalsumprijs
1980/1981** – groot f 7.000,– –
werd toegekend aan de
scholengroep van de
Toneelgroep Centrum uit
waardering voor het realiseren
van nieuw repertoire in de
oorspronkelijk Nederlandse
taal.
De commissie, die daartoc van
advies diende, bestond uit Max
Wagener, Rudolf Lucieer en
Frans Lommerse.

De Scholengroep tracht jonge
mensen met gebruikmaking
van theatrale middelen inzicht
te laten krijgen in
maatschappelijke situaties en
systemen. Een inzicht dat er toe
moet leiden, dat zij hun eigen
mogelijkheden en belangen
leren herkennen en hanteren
om processen en systemen zelf
te beoordelen en te veranderen.
Vorming door middel van
theater, voor een leeftijdsgroep
die op dat moment met
voorbereidingen op overgangs-
en eindexamens bezig is en
mede daardoor geen duidelijke
neiging vertoont om naar het
theater te gaan, maar wel tijd
vrijmaakt en belangstelling
heeft voor maatschappelijke
veranderingsprocessen.
Het klinkt allemaal zo een-
voudig, maar in deze omgeving
is verantwoord theater maken
alles behalve routineuze aan-
gelegenheid. Vakkundigheid
staat voorop, maar is niet
genoeg. Waar in andere
theaterprocessen een zekere
vakmatigheid soms funktioneel
kan zijn, mag er in het
vormingswerk nooit op worden
teruggevallen.
Integendeel, van het improvi-
satie- en inlevingsvermogen en

van het eigen maatschappelijk bewustzijn wordt het uiterste gevegd, niet alleen in de eigenlijke voorstelling, maar ook in de nagesprekken met de leerlingen en docenten. Om op deze manier in een reeks van jaren overtuigend te kunnen blijven werken, moet je sterk in je schoenen staan. Dat doet de Scholengroep van Toneelgroep Centrum heel duidelijk. Onder leiding van Mette Bouhuys wordt vanuit de groep consequent gezocht naar een eigen theaterstijl, naar een manier om maatschappelijke tegenstellingen aan te tonen op en binnen het niveau waar het theater zelf deel van uitmaakt: het niveau van cultuur. Opvallend in de ontwikkeling van het aanbod waarmee de Scholengroep van Toneelgroep Centrum haar doelstelling wil realiseren, is de keuze voor oorspronkelijk nieuw Nederlands tekstmateriaal. Al of niet naar aanleiding van improvisaties door de groep, wordt in een nauwe samenwerking tussen spelers, regie, tekstschrijvers en dramaturgen de voorstelling gerealiseerd.

Wij noemen in dit verband: Goudkoorts, Vakantie 1938, De Verloving, Hollywood '52 en Hotel Belle-Vue, waarmee de Scholengroep op haar eigen bescheiden en ook eigenzinnige wijze een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van oorspronkelijk Nederlandstalig repertoire. De ontwikkelingen welke zich hebben voorgedaan bij de Scholengroep, zijn niet alleen maar interessant voor het

vormingstheater, maar missen ook hun invloed niet op het repertoire-toneel, o.a. het lunchpauze-feuilleton 'Loopbaan en Liefde' van Peter Römer en Ton Vorstenbosch.

De **Herman Gorterprijs 1981** – groot f 7.000,– werd toegekend aan **Willem Jan Otten** voor zijn poëziebundel 'Ik zoek het hier'. De commissie, die daartoe van advies diende, bestond uit Maria de Groot, Gerrit Kouwenaar en Willem van Toorn.

Willem Jan Otten is een dichter die zich vanaf zijn debuut (*Een zwaluw vol zaagsel*, 1973) gefascineerd heeft getoond door de *gemaaktheid* van de wereld van zijn poëzie, het voortdurend aanwezige besef dat gedichten van taal gemaakt zijn. De titel van die eerste bundel was in dat opzicht al een programma. Otten is daarin niet uniek. In veel literatuur, vooral in de laatste tien jaar, speelt het onderzoek van het materiaal waarvan de kunstenaar zich bedient een belangrijke rol, zoals dat ook in de andere kunsten het geval is. Voor Otten geldt echter méér dan voor de meesten van zijn tijdgenoten, dat dit onderzoek van het eigen materiaal geen scherm wordt tussen de dichter en de werkelijkheid, maar dat het leven van alle dag in de gedichten wordt toegelaten om de confrontatie met het materiaal aan te gaan. Het gemaakte, de door de mensen met pijn en moeite tot stand gebrachte ordening, maakt bestaan mogelijk, maar wordt een keurslijf als het niet wordt opengemaakt in de confrontatie met het ongeordende. Het gedicht 'Zon, vrouw, kamer' (bladzij 15) eindigt met de constatering dat de dag van de dichter begint

met het aanknippen van de lichten:

*... Ik knip
de lichten aan. Mijn dag
begint. Lampen kijken niet,
zij zijn van mij, en staan.*

maar in deze regels is de orde dan ook alweer (in de taal) aangebracht. In de tweeëndertig versregels ervan is de onbarmhartige tocht van de zon door de kamer ('als een volgsplot') met grote zorgvuldigheid vastgelegd. De dichter heeft de gordijnen niet dichtgedaan, de wereld niet buitengehouden. Hij weet dat het leven zich alleen in de illusie laat stilzetten in taal:

*Aan leven is geen houden
Het dijt terwijl ik schrijf
naar alle kanten uit.*

stelt hij vast in het gedicht dat begint met de woorden van de titel: 'Ik zoek het hier'.

Willem Jan Otten verenigt in zijn poëzie twee stromingen die nogal eens uiteen raken: dichterschap dat werkt met en op taalmateriaal, en dichterschap dat ervaringen bewerkt door middel van de taal. De eenheid van die beide werkwijzen brengt bij Otten een heldere, doorzichtige poëzie voort, die toch niet lijdt aan een tekort aan lijfelijkheid aan aardse ervaringen. Het vakmanschap van de dichter is in deze bundel zo volgroeid, dat hij erin slaagt te spelen met deze zo moeilijk te realiseren eenheid, zoals in het lange slotgedicht van de bundel 'Het paard d'amour'. Het lyrische

'k' is hier paard geworden, een
effend beeld van ontstijgend
richterschap en aardse ritmiek.
n deze 'monologue hippique',
waarin het paard zich wreekt
m de aantasting van zijn orde,
worden zwaarbelaste thema's
ls seksualiteit, jaloezie en
ood op een haast lichte toon
oorzichtig gemaakt.
ls het paard zijn berijdst, er,
ie de wanorde in het bestaan
eeft gebracht, heeft
oodgetrapt, eindigt het
edicht met de regels:

*Wat is het stil. Het is
oorbij.
k kan weer denken wat ik wil.*

Maar het 'ik' is hier niet voor
iets een paard. Voor de
ichter zelf geldt wat in het
telgedicht staat:

*o schuift mijn denken
enken van zich af,
en horizon, een kring rondom,*

n altijd sta ik midden in.

*us sta ik stil en maak
ie klein, vuist met niets
an wat hij balt erin*

De poëtica van Willem Jan
Otten komt wellicht het
uidelijkst tot uiting in het
edicht 'Tegen de weemoed'
ladzij 35), waarin hij schrijft:

*Weemoed,
ijand van de poëzie, de ogen
an de dichters zien alleen
un eigen wimpers, druppels,
anen mist, melancholie.*

et is niet een zo vaak als
rijzend etiket op literatuur
eplakte 'ironie' die Otten

tegenover de weemoed stelt,
maar een nooit opgegeven
milde nicuwsgerigheid die zijn
gedichten iets lichts en vitaals
geeft, ondanks het besef dat
'Elk paradijs grenst aan een
woesternij'. Het is vooral om de
hierboven aangeduide
eigenschappen die de poëzie
van Willem Jan Otten
onderscheiden van veel dat in
de laatste jaren verschenen is,
dat de commissie 'Ik zoek het
hier' ter bekroning heeft
voorgedragen.

De **Kho Liang Ie prijs 1981** –
groot f 7.000,– werd
toegekend aan de industrieel
ontwerper **Bas Pruys**.
De commissie, die daartoe van
advies diende, bestond uit Prof.
dr. J.M. Dirken, Bruno Ninaber
van Eijben en Wiltse
Rodenburg.

Het is de derde maal dat het
Amsterdams Fonds voor de
Kunst de Kho Liang Ie prijs
toekent om het publiek te
attenderen op het beroep, de
beroepsbeoefenaar en de
ontworpen produkten van
industriële vormgeving.

De commissie heeft in haar
keuze de nadruk willen leggen
op twee typerende aspecten
van het industrieel ontwerpen:
het doorzettingsvermogen van
de ontwerper dat noodzakelijk
is om na een meestal moeizaam
proces tot een goed produkt te
komen en op de onopvallende
dienstbaarheid van het
ontworpen produkt. De
Commissie heeft gezocht naar
een voorbeeld van een
industrieel vervaardigd
produkt dat door een breed
publiek dagelijks gezien en
gebruikt wordt of kan worden.
Met betrekking tot het eerste
aspect leert de praktijk ons dat
industrieel ontwerpen meestal
geen kwestie van 'de geniale
inval' is, maar dat het neerkomt
op langdurig experimenteren
en beproeven van proef-
modellen die steeds worden
verbeterd en aangepast, een
proces waaraan eigenlijk geen
eind komt. Daarom is menig
ontwerp niet meer dan een
momentopname en het
resultaat van een jaren durend

ontwerpproces waaraan veel
gebruikers, beproevers,
technici en allerlei instanties
hebben bijgedragen. De goede
ontwerper weet aan dit proces
richting te geven, lerend van de
ervaringen en alert voor de
kansen die zich voordoen bij de
opdrachtgever of de fabrikant
ten gunste van de kwaliteits-
van het produkt. Uiteindelijk komt
dit de gebruikers van het
produkt tijdens de gebruikers-
periode ten goede.
Het tweede aspect, de onop-
vallende dienstbaarheid van
het ontworpen produkt acht de
commissie eveneens een type-
ring die de aandacht van 'het
publiek' waard is. Het
industrieel ontwerpen,
gebonden als het is aan de
vervaardigingsmogelijkheden
van de industrie, bestrijkt de
gehele breedte van kleine serie-
fabrikage tot aan het massa-
produkt. Het kan resulteren in
opvallende, esthetische
objekten, maar ook in
bescheiden onderdelen die
kunnen worden ingepast in een
groter functioneel geheel. De
meeste resultaten van het
industrieel ontwerpen zijn
zulke weinig aandacht
vragende produkten die hun
kwaliteit juist ontleen aan
vanzelfsprekendheid, onop-
vallendheid en praktische
bruikbaarheid. Het ontwerpen
waarbij het ontworpen produkt
zich minder opdringerig
esthetisch manifesteert, neemt
toe, wat ook blijkt uit het
groeijende aantal industrieel
ontwerpers en hun invloed op
onze samenleving. De positie
van de ontwerper zelf wordt
tegelijkertijd minder elitair.
Gevolg is wel dat het publiek

daarom de rol van de ontwerper en de vorm van de talloze produkten die ons in de dagelijkse leefomgeving omringen neigt te onderschatten. Ook bij een groot deel van de Nederlandse industrie is de stimulerende rol die een industrieel ontwerper kan spelen nog onvoldoende doorgedrongen, terwijl toch de professionele kwaliteit (in de meest uitgebreide zin) van het produkt van doorslaggevende betekenis is voor de bestaans-kansen van de industrie op langere termijn.

De commissie wil dit met een praktijkvoorbeeld illustreren en is op voorgaande gronden tot het advies gekomen de Kho Liang Ie-prijs 1981 toe te kennen aan Bas Pruyser voor zijn ontwerp en het daaraan voorafgaande ontwerpproces van een papierafvalbak voor openbare ruimten, met name voor de laatste, inmiddels succesvolle uitvoering 'Capitole', vervaardigd door Bammens bv te Maarssen.

Bas Pruyser, geboren in 1950 te Amsterdam, studeerde 'produktontwerpen' aan de Gerrit Rietveld Academie te Amsterdam. Hij studeerde af op een ontwerpproject betreffende straatafvalbakken, waarvoor hij de gedeelde prijs van de gemeente Amsterdam 1974/75 kreeg. In de twee daarop volgende jaren werden in opdracht van die gemeente nieuwe ontwerpen vervaardigd in samenwerking met de Stadsreiniging en met proefmodellen in de praktijk getest. Dit leidde niet tot een

definitief produkt omdat het de gemeente ontbreekt aan echte produktiemiddelen voor een in serie te vervaardigen produkt. Daarom nam Pruyser contact op met Bammens bv, de grootste fabrikant in Nederland op het gebied van containers voor vuilafvoer. De bekende verzinkte vuilnisemmer uit de tijd vóór de plastik vuilniszakken werd en wordt nog steeds door dit bedrijf geproduceerd. In samenspraak met deze fabrikant werd een programma van eisen samengesteld dat paste in de produktie- en verkoopmogelijkheden. Aangevuld met de door de ontwerper opgebouwde kennis op dit gebied resulteerde dit in het ontwerp van de 'Capitole' die in 1980 eerst in bescheiden aantallen in produktie werd genomen. Dit nieuwe projekt lijkt in grote mate te voldoen bij zowel de fabrikant als de gemeentelijke en andere afnemers. Ze zijn inmiddels toegepast op de perrons van verschillende NS-stations, op Schiphol en in verscheidene gemeenten waaronder de gemeente Amsterdam, die ze in de oude binnenstad heeft geplaatst omdat allerlei daarvoor gebruikte modellen niet aan de daar te stellen eisen voldeden.

De openbare papierafvalbak is een bescheiden uitzierend produkt waaraan echter toch zeer specifieke eisen gesteld worden. Als onderdeel van het straatmeubilair dient het op veel kwa sfeer verschillende plaatsen te passen, maar toch steeds herkenbaar te zijn en als

vanzelfsprekend door mensen gebruikt te worden. Van groot belang is de vandaalbestendigheid, terwijl ook het weer, speciaal de wind en regen, z'n eigen onverwachte eisen stelt. Ook de wijze waarop het stadsreinigingspersoneel met de bakken moet omgaan tijdens het ledigen speelt een rol die vaak ook per plaats verschillend is.

De door Bas Pruyser ontworpen papierbakken en vooral de meest uitgewerkte en recente 'Capitole' geven blijk van het kundig oplossen door de ontwerper van de vele funktionele problemen.

Het zich jarenlang, naast ander design-werk, blijven bezig houden met dit onderwerp en al de ermee samenhangende problemen heeft in een produkt uitgemond dat onmiskenbare voordelen heeft boven andere soortgelijke produkten. De gekozen materialen, finishing en vervaardigingstechnieken sluiten goed aan bij de mogelijkheden van de betreffende fabrikant en de inbreng van de ontwerper werd als stimulerend en vernieuwend ervaren. Na aanvankelijke scepsis is men overtuigd geraakt van de bijzondere en belangrijke rol van de industrieel ontwerper in het innovatieve produktontwikkelingsproces. Dit blijkt ook uit de eerste aanzetten van de Capitole als export-artikel. In de opzet van het ontwerp is duidelijk rekening gehouden met mogelijke toekomstige uitbouw naar een straatmeubilaarsysteem,

waarbij in één vormgevingslijst meerdere componenten met verschillende funkties gekombineerd kunnen worden. Te denken valt aan hekjes, verkeersborden, straatverlichting, haltepalen, fietsrekken, zitbankjes en dergelijke. Toepassing van deze elementen binnen één samenhangend systeem voorkomt de nu veel voorkomende situatie waarbij allerlei zeer verschillende produkten kras en onsaamenhangend geplaatst staan. Bedacht moet worden dat de ontwerper al de mogelijkheden in het produkt kan inbouwen, maar dat hij voor het toepassen van zijn ontwerp afhankelijk blijft van anderen.

Samenvattend kan gezegd worden dat dankzij Bas Pruyser's vakmanschap, zijn vasthoudendheid, zijn bereidheid te experimenteren, samen te werken met en te leren van anderen, dit produkt geslaagd is: een onopvallend en dienstbaar produkt, maar van groot belang voor de dagelijkse leefomgeving, kortom een typerend resultaat van goed industrieel ontwerpen.

Prijzen uitreiking

Multatuliprijs 1981

Wfschoon de commissie in principe haar keuze al had bepaald was het adviesrapport aan het einde van het verslagjaar nog niet uitgebracht.

Busken Huetprijs 1981

De adviescommissie had haar keuze reeds bepaald, maar door onvoorziene omstandigheden kon het definitieve adviesrapport nog niet worden opgesteld en ingediend.

Ter gelegenheid van het uitreiken van de oorkonden behorende bij de prijzen op het gebied van de kunst, die in 1980 door het bestuur van de stichting werden toegekend, vond op vrijdag 8 mei 1981 te 20.30 uur een bijeenkomst plaats in het Stedelijk Museum, Paulus Potterstraat 13 te Amsterdam.

Na de openingstoespraak door de voorzitter van de Stichting Amsterdams Fonds voor de Kunst, de heer mr. A. Komen volgde het optreden van het Willem Breuker Kollektief in een speciaal programma. De uitreiking van de oorkonden werd verricht door leden van de onderscheidene advies-commissies, met een voor ieder persoonlijk en toepasselijk betoog. Jan van Vlijmen (Mathijs Vermeulenprijs) ontving de oorkonde uit handen van Geert van Keulen.

José de Pauw (Kho liang Ieprijs) werd toegesproken door Loek van der Sande.

Aan Abe Kuipers (H.N. Werkmanprijs) werd de oorkonde overhandigd door Gertjan Leuvelink.

Leen Jongewaard mocht uit handen van Piet Vrijman de oorkonde behorende bij de Albert van Dalsumprijs in ontvangst nemen.

De bijeenkomst werd hierna ongedwongen voortgezet in de tuinzaal onder de lieflijke tonen van het damcs-salonorkest 'Nostalgia'.

In de aula werd een tweetal, in opdracht vervaardigde, films vertoond, te weten:

Het 30 april-gevoel van Jurriën Rood en Tom Burghard.
Symptoms (in een Amsterdams park) van Mart van den Busken.

In de tuinzaal kon kennis worden genomen van de mobiele tentoonstelling 'Alsof je 'n emmer leeggooit - 80 jaar vrouwenleven van alledag', het resultaat van de Frans Duwaer-opdracht 1978, verleend aan Lies Ros, Frank Beekers en Rob Schröder.

De oorkonden werden ontworpen en vervaardigd door de typograaf Frans de Jong.